

JOHANN JOSEPH RÖSLER (1771–1812)

**Kapitoly z pražského hudebního života
kolem roku 1800**

© MgA. Alena Hönigová 2021
<https://www.alenahonigova.com>

2. KAPITOLA

„MAESTRO AL CEMBALO E COMPOSITORE“
V GUARDASONIHO ITALSKÉ OPERNÍ
SPOLEČNOSTI

Alena Hönigová

OBSAH

2.1 „Maestro al cembalo e compositore“ v Guardasoniho italské operní společnosti.....	2
2.1.1 Začátek angažmá u Guardasoniho	2
2.1.2 Hudební čísla pro opery jiných autorů	5
2.1.3 Guardasoniho tajný divadelní básník – Scipione Piattoli	8
2.1.4 Pantomimy pro provizorní provoz v létě 1796	10
2.1.5 Rok 1797	10
2.2 Seznam osobností z Röslerova života.....	15
Angrisani, Felice (též Angrissani, Angressani, Angrizani)	15
Bassi, Luigi	15
Campi, Antonia (roz. Miklaszewicówna-Leonowicz)	16
Campi, Gaetano	16
Cannabich, Augusta Elisabeth (též Canabich, provdaná Dewechy)	16
Caravoglia-Sandrini, (Maria) Luigia	17
Clam-Gallas, Christian Christoph / Kristián Kryštof	18
Codecasa, Chatillon, Giovanna (též Chatiglion).....	18
Defranceschi, Carlo Prospero	19
Dolliani, Therese (též Doliani, Doliagny)	19
Guardasoni, Domenico	20
Kucharz, Johann Baptist/Jan Křtitel Kuchař.....	21
Piattoli, Scipione	21
Ponziani, Felice (též Ponzani)	22
Strinasachi, Teresa (též Strina Sacchi, Strinasachi, Strenasachi)	22
Zardi, Vincenzo	22
Nejčastěji citované prameny	23

Obrázek na titulní straně: Silueta Johanna Josepha Röslera. Röslerův stínový portrét zmiňuje ve svém slovníkovém hesle již Constant von WURZBACH.¹ Dle Wurzbacha je velmi věrně vyhotoven a v době vydání slovníku (1874) byl majetkem Vídeňské konzervatoře. V roce 1892 byl součástí sbírky portrétů Dvorního divadla ve Vídni.² V katalogu této sbírky byl k portrétu připojen i krátký Röslerův životopis. Nyní je kopie portrétu uložena ve fondu grafických dokumentů Hudebního oddělení Národního muzea v Praze.³

¹ WURZBACH, Constant von. „Rösler, Joseph“. In: *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: ... Sechszwanzigster Teil Rhedey ... (VI. Folge)*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874, s. 244.

² *Katalog der Portrait-Sammlung der k. u. k. General-Intendanz der k. k. Hoftheater: zugleich ein biographisches Hilfsbuch auf dem Gebiet von Theater und Musik*. Wien: A. W. Kunast, 1892, 2. Abt., 4. Gruppe, s. 350.

³ CZ-Pnm, sig. E 497.

2.1 „MAESTRO AL CEMBALO E COMPOSITORE“ V GUARDASONIHO ITALSKÉ OPERNÍ SPOLEČNOSTI

2.1.1 Začátek angažmá u Guardasoniho

Přesné datum, kdy se stal Rösler kapelníkem Guardasoniho⁴ italské operní společnosti, není možné s absolutní jistotou stanovit. Žádné personální smlouvy z této doby se nedochovaly, a tak můžeme jen spekulovat na základě informací obsažených ve slovnících a dobových zmínkách v tisku. Běžný tisk se o hudbě zmiňuje opravdu jen výjimečně a divadelní časopisy si všímají spíše pěveckých a hereckých výkonů nebo hodnotí dramaturgii, skladatele či dramatika. Ani jména skladatelů a libretistů nejsou uváděna příliš pečlivě. Seznamy členů orchestru se objevují zřídka.

Jedna z nejpodrobnějších zpráv o Röslerově životě, vydaná 17 let po Röslerově smrti, je však ohledně Röslerova angažmá u Guardasoniho dosti jednoznačná:⁵

„V roce 1795 byl [Rösler] už tak známý jako schopný hudebník [gründlicher Musiker], že byl zaměstnán ve Stavovském divadle jako kapelník.*

**[Poznámka pod čarou:] Ne v roce 1797, jak chybně udává Dlabacz ve svém Všeobecném historickém slovníku atd., Praha 1815, s. 588, pokud toto nesprávné datum není jen tisková chyba.“*

Všechny ostatní slovníky z 19. století,⁶ pokud přesné datum vůbec zmiňují, datují počátek Röslerova zaměstnání u Guardasoniho do roku 1795. Výjimkou je datum 1796 udané Hermannem Mendelem⁷ a zmíněný rok 1797 zapsaný Dlabáčem. GROVE, MGG a SD uvádějí rok 1797.

⁴ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 20.

⁵ MB.

⁶ SCHILLING, FÉTIS, MEYER, BERNSDORF, RIEGER, WURZBACH.

⁷ MENDEL.

Vertiho přehledy evropských scén italské opery, (dále jen VERTI),⁸ uvedených většinou i s jejich programy a zaměstnanci, bohužel roku 1795 Guardasoniho pražskou operu neevidují. V sezóně následující je zaznamenán jen seznam zpěváků.⁹

VERTI

(celý rok 1796 a začátek roku 1797 až do Velikonoc)

Prime Donne

Teresa Strinasacchi¹⁰, Elisabeth Cannabich¹¹

Altre Prime Donne

Teresa Doliani¹², Caterina Miceli, Teresa Lombardi

Secondi parti

Giovanna Woibisek, N.N.

Primi Tenori

Santa Sala, Luigi Benedetti

Primi Buffi

Luigi Bassi¹³, Antonio Bertina, N. Canobio

Secondi Tenori

N. Woibisek, N. Zimer

Seznam zpěváků Guardasoniho operní společnosti uvádí v roce 1796 také *Allgemeines europäisches Journal* vydávaný v Brně v letech 1794–1798 (dále jen AeJ). Tento převážně kulturně zaměřený časopis, který také příležitostně informuje o zajímavostech ze světa vědy a techniky, pravidelně zveřejňuje „*Přehled nejlepších německých scén*“. Poskytuje podrobné programy jednotlivých divadelních scén a vybraná představení, případně celkovou situaci také komentuje. Vyjma roku 1795 je do tohoto přehledu zahrnuta i Praha.

Italská operní společnost pana Guardasoniho (leden 1796)¹⁴

Zpěváci

Baglioni, tenor

Bertini, bas

⁸ VERTI, Roberto, ed. *Un almanacco drammatico: l'indice de' teatrali spettacoli 1764–1823. Vol. 2.* Pesaro: Fondazione Rossini, 1996.

⁹ VERTI, 1240/81–82.

¹⁰ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 22.

¹¹ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 16.

¹² Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 19.

¹³ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 15.

¹⁴ AeJ, 1796, 1. Band, s. 182.

Benedetti, první tenor

Bassi pro buffo role

Scazi a Miloki, basisté

Zappi, tenor

Zpěvačky

paní Canabich [!], Primma Donna

slečna Aninasachi [jistě míněna Strinasachi], střídá se s paní Canabich [!]

paní Zappi, Seconda Donna

slečny Volpini a Micelli zpívají třetí role

Výpomoc

*Pan a paní Wieser, malé role ve sboru jako například Spiegel von Arkadien,
jsou vynikající v české opeře.*

Seznam hudebníků pražského operního orchestru Nosticova divadla je v roce 1796 přetištěn v *Hudební ročence pro Prahu a Vídeň / Jahrbuch der Tonkunst von Wien und Prag*:¹⁵

Operní orchestr Národního divadla

Kapelník: pan Joseph Kucharz¹⁶

Ředitel: pan Prauptner

Housle I: p. Kral, Prantner ml., Javurek

Housle II: p. Kutschera, Mazanzl, Horzogschy, Schreiber

Viola: p. Pruha, Holzel

Violoncello: p. Stiastry, st

Kontrabas: p. Eiman, Pitermuß

Flétny: p. Leutel, Joh. Chauer

Hoboje: p. Neumann, Stadler

Klarinet: p. Wenzel, Seith

Lesní roh: p. Schepka, Matiegka

Fagot: p. Toman, Heutschl

Trumpety: ?, Gürtschl

Tympány: p. Fibich

Z posledního výčtu by se mohlo zdát jasné, že Rösler pro Guardasoniho v roce 1796 ještě nepracoval. Porovnáme-li ale první dva seznamy s Röslerovým vlastnoručně psaným seznamem skladeb (RR),

¹⁵ *Jahrbuch der Tonkunst von Wien und Prag*. Wien. Schönfeld, 1796, s. 151.

¹⁶ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 21.

dojdeme k jinému závěru. Uvádím zde stručný výtah z Röslerova soupisu, který obsahuje relevantní informace pro otázku Röslerova tehdejšího působení. V roce 1796 jsou v RR uvedeny výhradně orchestrální skladby.

Přehled Röslerovy tvorby v roce 1796

- RK 1 Kantáta pro dva hlasy „Il Ciclope“, libreto P. Metastasio
- RK 2 Árie C dur „Fedele costante la sposa l'amante“, libreto S. Piattoli¹⁷
- RK 3 Árie F dur „M'han detto da bambina“ do opery „Prima la musica, poi le parole“, libreto S. Piattoli, sólistka paní Strinasacchi
- RK 4 Árie D dur „Sento nell'alma mia“ do opery „La capricciosa Correta“, libreto S. Piattoli, sólistka paní Cannabich
- RK 5 Árie F dur „Ah se un verace Amore“, libreto S. Piattoli
- RK 6 Pantomima „Il Cornetto magico oder das Zauberhörnchen“ napsaná pro malé divadlo *U Železných dveří* a tamtéž poprvé uvedena 28. června 1796
- RK 7 Pantomima „Il sarto Vez Vez“ oder Die Geburt des Schneiders Wez Wez“ napsaná pro malé divadlo *U Železných dveří* a tamtéž poprvé uvedena 24. července 1796
- RK 8 Opera „La sorpresa“ [*La forza dell'Amore ossia Teresia e Claudio*, libreto S. Piattoli]

Krom kantáty „*Il Ciclope*“, o jejímž provedení se mi nepodařilo dohledat žádná data, lze u všech ostatních skladeb prokázat jejich provedení buď s jistotou (RK 3–7) nebo je jejich provedení Guardasoniho operní společností vysoce pravděpodobné (RK 2, 8). Činím tak u každé skladby konkrétně přímo v komentovaném katalogu, který je součástí této práce a bude publikován po odvysílání všech kapitol. Opery, pro něž Rösler zkomponoval vstupy, byly provedeny Guardasonim v Nosticově divadle, pantomimy RK 7, 8 pak v divadle *U Železných dveří*, kde Guardasoniho společnost provizorně hrála v létě roku 1796, v době, kdy v Nosticově divadle probíhaly stavební úpravy. Vertiho seznam Guardasoniho zpěváků a seznam v AeJ shodně uvádějí jako primadony dámy Cannabich a Strinasacchi. Pro každou z nich Rösler napsal árii, tak jak tomu bylo zvykem u dodatečně skládaných vstupů do děl jiných autorů. Jak tato praxe konkrétně fungovala, můžeme vypořádat právě z árií, kterých Rösler pro Guardasoniho představení zkomponoval celou řadu.

2.1.2 Hudební čísla pro opery jiných autorů

Guardasoniho společnost italských virtuosů nebyla příliš početná, a tak se pro ni některé scény ve velkém obsazení nehodily (provedení, kdy skladatelem zamýšlené velké sbory interpretovalo jen pár zpěváků, negativně komentovala i kritika¹⁸). Někdy bylo také potřeba operu zkrátit nebo některá

¹⁷ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 21.

¹⁸ TEUBER, s. 422.

místa upravit, tak aby odpovídala místnímu vkusu a stylu daného souboru. Stěžejní árie pro hvězdy souboru byly často psány na míru. Nedomnívám se, že v případě Guardasoniho souboru by bylo důvodem, že je sólisté nemohli zazpívat, ale zkrátka pro ně nemusely být ideální. Tato praxe byla velmi rozšířená a podrobně je zdokumentována například v případě provedení Mozartových oper na různých místech nebo v novém obsazení. Roberto Verti ve svých rozsáhlých podrobných přehledech evropských oper provozovaných v italštině uvádí kapelníka vždy jako *maestro al cembalo e compositore*, třebaže na programu byly opery jiných skladatelů.

Další důvody pro dopsání nebo vyškrtnutí či zkrácení nějakého hudebního čísla mohly být ryze divadelního charakteru; mohlo jít o snahu dát ději větší spád nebo naopak získat čas pro nějakou jevištní akci. Velmi často se dopisovala hudební čísla také pro opery uváděné v jiném jazyce. Guardasoni uvedl například v pozdějších letech několik německých *singspielů* v italském překladu. Nově vzniklá libreta pak někdy byla spíše úpravami dané látky než překlady. Tištěná dvojjazyčná nebo jen německá libreta, která Guardasoni zveřejňoval pro premiéry uváděných děl, tuto praxi dokumentují. Vyplyvá z nich, že dílo bylo přeloženo do italštiny a tato nová úprava pak se všemi detaily přeložena znovu do němčiny. Příkladem může být opera *Telemach Prinz von Ithaka* (uváděna též jako *Der Königssohn aus Ithaka*) od skladatele Franze Antona Hoffmeistera a libretisty Emanuela Schikanedera, která byla poprvé uvedena ve Vídni v *Theater an der Wieden* v červnu roku 1795. Guardasoni ji uvedl v Praze v italštině poprvé 21. října 1797 pod titulem „Il principe d’Itaca“.¹⁹ Autorem její italské verze je Carlo Prospero Defranceschi²⁰ a nejvíc informací o jeho osobě (což je žalostně málo) se můžeme dočíst na titulní straně libreta, kterou Guardasoni nechal vydat tiskem k pražské premiéře italské verze této opery.²¹

IL PRINCIPE D’ITACA. DRAMMA EROICOMICO PER MUSICA.

Ridotte dal Tedesco da *Carlo Pospero Defranceschi*,

Licenziato de’Driti, e Riducitore del *Sacrificio interroto*, e d’*Amore e Psiche*.

DA RAPPRESENTARSI NEL NOBILISSIMO NUOVO TEATRO DI PRAGA L’ANNO 1797.

SOTTO L’IMPRESA, E DIREZIONE

DI DOMENICO GUARDASONI

Der Königssohn aus Ithaka

Ein große heroisch–komische Oper in 2 Aufzügen

verfaßt von Hrn. Emanuel Schikaneder.

¹⁹ AeJ, 1797, 10. Band, s. 201.

²⁰ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 19.

²¹ [Praga: Diesbach, 1797].

In Musik gesetzt von Hrn. Franz Ant. Hoffmeister.

Mit einigen Veränderungen, nach der italienischen Bearbeitung von C. Defranceschi, Bearbeiter der
Opern: *Amor und Psyche*
und *Das unterbrochene Opferfest*.

Z italské části titulu se dovídáme, že Carlo Prospero Defranceschi byl právník. V německé části jsou uvedena jména skladatele a autora původního libreta. Česky i německy je zmíněno, že Defranceschi už upravil dvě opery. (Pro obě komponoval hudební čísla také Rösler a bude o nich řeč později.) Dvojjazyčná je jen titulní strana, libreto je pak uvedeno jen německy.

V případě tohoto díla máme k dispozici i originální libreto od Schikanedera z uvedení ve Výmaru téhož roku²² a můžeme tedy obě libreta porovnat. Dějová linka zůstává prakticky nedotčena, ale velká část textu je zcela nově přebásněna, což je pochopitelné, uvědomíme-li si, že nový italský text musel pasovat k Hoffmeisterově hudbě. Defranceschi musel tedy často u árií vymyslet nové slovní obraty, které by vyjadřovaly stejné emoce jako v Schikanederově originálu. Pozměněna je také řada scénických poznámek.

Rösler pro tuto operu složil *canzonettu* G dur „Quando rido di taluni“ (RK 10) a napsaná byla pro Giovannu Codecasu²³, novou primadonu v *žánru buffo* v roce 1797. Vypátrat tuto árii v německém libretu (italské znění totiž není k dispozici) na základě prvních slov textu byla detektivní práce, ale nakonec lze téměř s jistotou konstatovat, že Rösler zde zhudebnil árii *Phetuse* z 9. scény prvního dějství, jejíž první sloka v německém překladu zní:

*Euch, ihr Herrn mit stolzen Blicken,
lacht ein schönes Mädchen aus;
Ihr seid leichtlich zu bestricken,
kommt nicht aus dem Netz heraus.*

Tato praxe vysvětluje, proč je ve Vertiho přehledech vedle jmen zpěváků, herců, tanečnicků a *maestra al cembalo e compositore* uvedeno i jméno básníka (*poeta*), třebaže na programu byly opery jiných libretistů. Ve Vertiho přehledu k personálu Guardasoniho opery je v roce 1797 uveden právě Defranceschi.²⁴

²² HOFFMEISTER, Franz, Anton [a Emanuel Schikaneder]. *Telemach Prinz von Ithaka*. Weimar:Hoffmann, 1797.

²³ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 18.

²⁴ VERTI, 1286/108.

2.1.3 Guardasoniho tajný divadelní básník – Scipione Piattoli

Domnívám se, že v roce 1796 byl Guardasoniho „divadelním básníkem“ Scipione Piattoli (1749-1809). Jeho jméno není nikde uvedeno, ale díky Röslerově seznamu můžeme najít jeho nově zbásněné árie „schované“ v tištěných libretech. Rösler zhudebnil celou řadu Piattoliho textů pro opery jiných autorů a Piattoli pro Röslera napsal libreta dvou oper (*La Sorpresa* neboli *La forza dell'amore ossia Terezia e Claudio* a *La Pastorella delle Alpi*). Důvodem, proč se mi nepodařilo ani v Praze ani v Itálii najít zmínky o provedení těchto oper v době jejich kompozice, přestože na prvních z nich je zpětně hojně odkazováno, může být právě osoba Scipione Piattoliho. V letech 1794–1800 byl totiž politickým vězněm habsburské monarchie a již dříve *persona non grata* v Itálii.

Těžko bychom hledali osobu ze zajímavějšími životními osudy. Abbé Piattoli, jak se mu všeobecně říkalo, byl katolický kněz a pocházel z Florencie. Když se tam jeho osvícenské názory staly neúnosné, emigroval do Polsko–Litevské unie a sehrál velkou roli v tamních reformních snahách, které vyvrcholily 3. května 1791 vyhlášením vůbec první evropské ústavy (Piattoli byl jedním ze spoluautorů). V době tzv. Velkého (čtyřletého) sejmu ve Varšavě působil i Guardasoni (1789–1791) a je tedy velmi pravděpodobné, že se s Piattolim znal odtamtud. Po porážce tzv. Kościuszkova povstání Ruskem a Pruskem ztratilo Polsko na dlouho samostatnost a zastánci ústavy museli emigrovat. Tajně se scházeli v českých lázeňských městech. Rakouská policie ale polské revolucionáře sledovala a v červenci 1794 se jí podařilo zatknout Piattoliho v Karlových Varech. Byl uvězněn nejprve v Josefově a od roku 1795 až do roku 1800 pak v Praze.²⁵

Dvě Piattoliho árie (RK 4, 5) můžeme vystopovat například v libretu, které Guardasoni vydal tiskem k pražskému uvedení opery od Vincente Martiniho Solera (1754–1806) a Lorenza Da Ponte (1749-1838) s názvem *La capricciosa coretta*.²⁶ Toto libreto vyšlo v italštině, a tak nabízí zajímavý vhled na hudební umístění nových árií. Srovnáme-li Guardasoniho libreto s partiturou původního londýnského provedení z roku 1795 (tehdy uvedeno pod titulem *La scuola dei maritati*), zjistíme, že árie *Isabelly* „Sento nell'alma mia“ (RK 4), kterou zpívala primadona Elisabeth Cannabich, byla vložena mezi dva dlouhé recitativy. Largo árie „Ah se un verace amore“ (RK 5) zase nahradila původní rychlou árií „Sono oppressa e sventurata“.²⁷

²⁵ JÍLKOVÁ, Lucie. „a nad jejich činy a chováním bedlivé oko míti ...“: Dohled nad cizinci v lázních za neklidných let konce 18. století. Praha: 2010, kap. 6.3.3.2. Diplomová práce FF UK, Ústav dějin. Vedoucí práce Daniela Tinková.

²⁶ *La Capricciosa coretta*. [Praga]: Diesbach, 1796, s. 18, 19, 40.

²⁷ MARTIN Y SOLER, Vicente a Lorenzo DA PONTE. *La Capricciosa Coretta* [online]. Londra: 1795, s. 207–208, 449–455. [rukopis partitury]. [cit. 13.5.2019]. Dostupné z *IMSLP*.

O provedení opery s názvem „La sorpresa“ na Piattoliho libreto se mi nepodařilo dohledat žádné zmínky, krom pozdějších výčtů ve slovníkových heslech.²⁸ Porovnáním notového incipitu z RK s dochovanými party přede hry k opeře „La forza dell’amore“ z roku 1797, které se nachází v archivu Knihovny Pražské konzervatoře, jsem však zjistila, že se jedná o tutéž operu. (Vysvětluje to, proč se název opery „La forza dell’amore“ nevyskytuje v RK.) Opera byla provedena roku 1802 v Lipsku pod titulem „Therese und Claudio oder Allgewalt der Liebe“, jak dokládá tištěné libreto v němčině.²⁹ Hudební noviny AmZ otiskly v roce 1798 jednu árii z této „nové opery“ s krátkým komentářem:³⁰

„La forza dell’Amore o sia Tereza e Claudio, ve dvou aktech, od hudebního ředitele Röslera v Praze. Pokládáme za svou povinnost upozorňovat veřejnost, jak jen budeme moci, na tohoto muže, který se až doposud spíše držel v ústraní, namísto aby se snažil proslavit se. Protože si z této krátké árie nemůžeme udělat jasnou představu [o celé opeře], ale viděli jsme více prací v rukopise od tohoto vynikajícího umělce, které s jistotou prokazují jeho krásné nadání, obdivuhodnou píli a dobrý vkus. Předsevzali jsme si tedy, že o zmíněném díle napíšeme ve správný čas více.“

Piattoliho jméno je v tisku zmíněno poprvé až v roce 1800, tedy po jeho propuštění. Objevuje se v závěru medailonku věnovaného Röslerovi v AmZ:³¹

„... také se proslavil v Itálii svou italskou operou, kterou napsal pro karneval v Benátkách roku 1798, a pro kterou napsal libreto slavný Abbé Piat[t]oli.“

²⁸ Tato dvouaktová opera byla dle dobových pramenů uvedena roku 1798 na karnevalu v Benátkách. (Pražské uvedení opery „La Sorpresa“ a benátské uvedení opery „La forza dell’amore“ uvádí FÉTIS. Dle slovníkového hesla Jiřího Mikuláše „Rösler, Jan Joseph“ v SD též kolem r. 1800 ve Vídni). V roce 1802 byla opera uvedena v německém překladu pod titulem *Therese und Claudio oder Allgewalt der Liebe* v Lipsku.

Party k přede hře zachované v archivu Pražské konzervatoře (sig. 7007) nasvědčují, že opera byla uvedena roku 1797 v Praze. Uvedení opery v roce 1797 potvrzuje také dopis jistého Federica Lombardi Bianchi odeslaný z Drážďan 29. června 1797, adresovaný Scipione Piattolimu v Praze. Bianchi Piattolimu vzkazuje, že platba za Röslerovu operu je deponována u pana Marcoliniho, a připojuje názory na tuto operu, která byla nedávno uvedena. Hudební styl Röslera je prý hodně podobný Mozartovi, ale dodává, že nikdo nepochybuje o tom, že talent tohoto mladého muže slibuje velké věci. Je přesvědčen, že Rösler tvoří s velkou lehkostí a domnívá se, že by jeho hudbě prospělo, kdyby své hudební myšlenky nechával lépe vykrystalizovat. V zásadě byl prý ale Rösler pokřtěn za Mozartova důstojného žáka a doufá, že opera bude uvedena v zimě. (Polská akademie věd, vědecké centrum v Římě. Piattoliho archiv. Inv. č. AR PAN 329A. Dostupné online z: <http://piattoli-archive.eu/>).

Dá-li se usuzovat z textů árií a sborů, které se dochovaly v německém překladu, stanou se v ní dva snoubenci, Teresia a mladý obchodník z Florencie Claudio, obětí milostných intrik. Do Teresie je beznadějně zamilován lord Dorwil a Claudio váhá mezi láskou k Teresii a k Laurettě, lehkomyšlné dceři správce zámku. Zamotaný děj, v němž hlavní aktéry, Teresii, Claudia a Lorda Dorwila, zužují pochybnosti a útrapy lásky, vylehčují komické postavy „rádoby básníka“ Scandarela a „rádoby filozofa“ Imperativa. Překvapivé rozuzlení ale přinese odpuštění a smíření. Krušné časy jsou zapomenuty a snoubenci jsou zase spolu, protože moc lásky (forza dell’amore) je veliká.

²⁹ *Gesänge zu der Oper: Therese und Claudio oder: Allgewalt der Liebe in zwei Aufzügen: Nach dem Italiänischen und der Musik von Rösler frei bearbeitet.* [Leipzig: vydavatel neznámý] 1802. [Německé libreto].

³⁰ Árie *Gia sento con diletto*. AmZ, 1798, 1. Jg., No. 5, komentář k příloze.

³¹ AmZ, 1800, 2. Jg., No. 29, sl. 503.

Z tohoto komentáře však není zřejmé, jestli měl korespondent AmZ na mysli operu *La sorpresa*, resp. *La forza dell'amore ossia Teresia e Claudio* nebo operu *La pastorella delle Alpi* zkomponovanou též na Piattoliho libreto v roce 1798.

2.1.4 Pantomimy pro provizorní provoz v létě 1796

U žádné z kompozic z roku 1796 není v programech uvedeno Röslerovo jméno. Poprvé je Rösler v divadelních programech zmíněn, třebaže dost lakonicky, právě v souvislosti s pantomimami zkomponovanými pro provizorně zřízenou scénu v divadle *U železných dveří*. U názvu pantomimy je připsáno: „*röslerische Musik*“. Jejich hudba se nedochovala.³²

Ve světle těchto úvah si troufám tvrdit, že pokud se nespolehneme na rezolutní tvrzení MB, že Rösler byl zaměstnán u Guardasoniho už roku 1795, pak je Röslerova spolupráce s Guardasonim prokazatelná roku 1796. Můžeme se jen dohadovat, jaký typ smluvního vztahu je vázal a jestli Rösler vystřídal Johanna Kucharze / Jana Kuchaře až v průběhu roku nebo jestli v té době u Guardasoniho působili dva kapelníci současně. Je také možné, že pisatel *Jahrbuch der Tonkunst für Wien und Prag* zkrátka jen neměl k dispozici aktuální informace. Jisté však je, že v roce 1796 Rösler pro Guardasoniho pracoval.

2.1.5 Rok 1797

Tento rok Rösler skládal výlučně vokální díla s doprovodem orchestru. Většina z nich je určena pro Guardasoniho operní produkce, dvě z nich pro oslavy konané v Nosticově divadle a realizované Guardasoniho souborem, a jedna árie, výjimečně v němčině, je napsaná pro benefiční koncert ve prospěch Teresy/Therese Dolliani, stálé členky Guardasoniho souboru. Tento rok už ani současné největší slovníky nemají pochyb o Röslerově angažmá u Guardasoniho, možná proto, že je tento rok Röslerovo jméno uvedeno ve Vertiho almanachu.

Je ale s podivem, že o Röslerovi není ani zmínky v divadelním časopise AeJ, v němž je možné dohledat většinu představení, při kterých zazněla Röslerova hudba. Je pochopitelné, že obsáhlý přehled „nejlepších německých scén“³³ nemůže uvádět skladatele pouhé jedné nebo dvou árií v opeře (byť často stěžejních) a zmiňuje jen hlavního skladatele díla. Zarážející je to ale například v případě opery

³² AeJ uvádí v červnovém přehledu pražského divadelního programu: „Den 26. [Juni 1796] *L'Incanto Superato, eine italiänische Oper mit Süßmayerischer Musik; und dazu eine Pantomime: der durch Zauberei glückliche Schiffbruch des Harlekins, mit Röslerischer Musik*“. (AeJ, 1796, 7. Band, s. 208.) AeJ uvádí také provedení 3. 7. 1796 spolu s operou „*La Superba corretta*“, 17. 7. spolu s operou „*La Capricciosa corretta*“ a 1. 7. s operou „*La molinara*“. V srpnovém přehledu AeJ ještě udává srpnové provedení pantomimy spolu s operou „*Giacomo e Ninetta*“ 28. 8. 1796. (AeJ, 1796, 8. Band, s. 194–195; 9. Band, s. 209.)

Červencový přehled pražského divadelního programu AeJ: „Den 24. [Juli 1796] *La Molinara, eine italienische Oper mit Musik von Guglielmi* [!]; dazu eine neue (seyn sollende) Pantomime, genannt: *Die Geburt des Schneiders Wetz, wetz, wetz*.“ (AeJ, 1796, 8. Band, s. 194.) Dle SD pantomima provedena též kolem roku 1800 ve Vídni.

³³ V roce 1797 jsou zde uvedena divadla v Brně, Krakově, Lembergu, Linci, Praze a Vídni.

Psiche e amore (původně německá opera *Psyche* od skladatele Petera von Wintera na libreto Carla Friedricha Mühlera), pro niž Rösler složil devět hudebních čísel na Defranceschiho texty. Verti Röslerův podíl na této opeře uvádí. V případě jiného operního vstupu, který tvořil daleko menší část celé opery, tak činí například i recenzent jednoho pozdějšího lipského provedení.³⁴ Pisatel AeJ první pražské provedení této opery 6. září 1797 komentuje takto:³⁵

„... poprvé, k oslavě [narozenin arcivévodky Karla]: *Amore e Psiche*, italská tragikomická opera, hudba od kapelníka Wintera. Opera s mytologickým námětem vyniká uměleckou kompozicí (do níž jsou vloženy i mnohé cizí árie), půvabnými dekoracemi, ... a mistrným zpěvem paní Campi.³⁶“

Opera *Amore e Psiche* (též *Psyche*) je ve většině soudobých i minulých slovníků uvedena ve výčtu Röslerových oper. Rösler sám je však jednoznačný, ve svém seznamu poskytuje výčet všech devíti vokálních skladeb napsaných pro tuto operu pod souhrnným názvem: *Pezzi per la Psiché*, tedy [hudební] kusy pro Psiché. Rösler byl tedy spoluautorem.

V roce 1797 Rösler zkomponoval i svou vlastní operu, *La pace di Klentsch*, na libreto Defranceschiho. Bohužel se k ní nedochovaly noty ani libreto, ale ve svém almanachu ji uvádí Verti. V AeJ o ní není žádná zmínka.

Přehled Röslerovy tvorby v roce 1797

RK 9 Hudební vstupy pro operu „Psiché“

- RK 9.1 Duetto C dur „Su pargoletto amabile“, libreto C. P. Defranceschi, sólistky paní Codecasa a Dolliani
- RK 9.2 Kavatina A dur „Colle Grazie e cogli Amori“, libreto C. P. Defranceschi, sólistka paní Codecasa
- RK 9.3 Sbor C dur „Ecco Amore il roseo strato“, libreto C. P. Defranceschi
- RK 9.4 Sbor c moll „O grande e tremendo“, libreto C. P. Defranceschi
- RK 9.5 Sbor c moll „Chi cinto ancora“, libreto C. P. Defranceschi
- RK 9.6 Árie Es dur „Dove andò la tua costanza“, sólistka paní Dolliani
- RK 9.7 Árie C dur „Viva viva la nostra regina“, (sbor)
- RK 9.8 Árie G dur „Contro i malanni e quai“, sólista pan Campi³⁷

³⁴ Kritika provedení opery „La scelta dello Sposo“ od Guglielmiho v roce 1817 v Drážďanech. Rösler pro tuto operu napsal dvě árie, mezi nimi i RK 166. (AmZ, 1817, 19. Jg., No. 10, sl. 180).

³⁵ AeJ, 1797, 9. Band, s. 209.

³⁶ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 16.

³⁷ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 16.

- RK 10 Canzonetta G dur „Quanto rido di taluni“ pro operu „Il principe d’Itaca“, libreto C. P. Defranceschi, sólistka paní Codecasa
- RK 11 Cavatina G dur „Salvami salvami il caro amico“ pro operu „Il Sacrificio interrotto“, libreto C. P. Defranceschi, sólista pan Zardi³⁸.
- RK 12 Árie C dur „Non dobbiam crederle“ pro operu „Tutto per amore“, libreto C. P. Defranceschi, sólista pan Bassi.
- RK 13 Sbor C dur „Per voi s’avvezzi amore“, libreto Metastasio, pro svatbu hraběte Clama,³⁹ sólisté paní Campi, Dolliani, Codecasa a pánové Campi, Can[n]obio, Zardi, Angrisani⁴⁰, Benedetti, uvedeno v Národním divadle
- RK 14 Opera „La pace a Klentsch“,⁴¹ libreto C. P. Defranceschi
- RK 15 Německá píseň v B dur „Der Tag der mich zu euch geführt“, libreto C. P. Defranceschi, sólistka paní Dolliani, pro benefiční koncert paní Dolliani
- RK 16 Sbor C dur „Immagine sì bella“, libreto C. P. Defranceschi, sólisté paní Codecasa, Campi, Dolliani, pánové Can(n)obio, Campi, Angrisani, uvedeno v Národním divadle na slavnosti příjezdu arcivévodky Karla do Prahy

Vertiho přehled (od jara 1797 do Velikonoc 1798)

Prima Donna seria

Antonia Campi

Prima Donna Buffa

Giovanna Chatilon Codecasa

Altre Cantanti

Luigia Zardi, Giovanna Voitech

Primi mezzi Caratteri

Luigi Benedetti, Vincenzo Zardi

Primi Buffi Caricati

Felice Angrisani, Valerio Voitech

Maestro al Cembalo e Compositore

Gio. Giuseppe Rössler [!]

³⁸ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 22.

³⁹ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 18.

⁴⁰ Viz Seznam osobností z Röslerova života, s. 15.

⁴¹ K jednoaktové opeře *La pace di Klentsch* (též *La pace a Klench*) neboli *Mír v Kleneči* pro pět sólistů na libreto Carla Prospera Defranceschiho se nedochovaly žádné notové materiály. Víme o ní jen to, že byla uvedena Guardasoniho operní společností v pražském divadle v roce 1798. (VERTI, 1286/109).

Poeta*Carlo Prospero de Franceschi***Opera Buffa Italiana in Musica – Attori (alfabetico)****Uomini***Angrisani, Felice, Basso**Bassi Luigi, Tenore**Campi, Antonio [! Gaetano], Basso**Canobio[s], Lorenzo, Basso**Codecasa, Luigi, Tenore**Zardi, Vincenzo, Tenore***Donne***Campi, Antonia**Codecasa Chatilon, Giovanna**Dolliani, Teresa**Miceli, Caterina**Vojtiech, Giovanna**Zardi, Luigia***Opere serie e buffe***Nina pazza per Amore – Paisiello**La farfarella nobile – Guglielmi**La Molinara – Paisiello**Il Marinario Seretto – Cimarosa**Il trionfo del bel Sesso – Winter**Il Disoluto punito – Mozart [!]**Amore, e Psiche – Winter e Rössler**Il Sacrificio interrotto – Hoffmeister**Palmira Regina di Persia –Salieri**La Clemenza di Tito – Mozart [!]**Tutto per Amore – Mussini [!]**Pirro – Paesiello**Nannerina e Pandolfino - Duttillieu**La Pace a Klench – Rössler [!]*

Přehled zpěváků Guardasoniho společnosti uvedený v AeJ

Zpěváci

pan Angrissani, vedlejší role

pan Bassi, mezzocaratteri

pan Benedetti, druhý tenor

pan Bertini, druhý buffo

pan Cannobio, první buffo

pan Sante Sala, první tenor

pan Scaccia, vedlejší role

Zpěvačky

slečna Cannabich, první vážné role

slečna Dolliani, druhé role

paní Lombardi Bianchi, druhé role

slečna Micelli, vedlejší role

slečna Strinasacchi, první komické role

2.2 SEZNAM OSOBNOSTÍ Z RÖSLEROVA ŽIVOTA

ANGRISANI, FELICE (TÉŽ ANGRISSANI, ANGRESSANI, ANGRIZANI)

(*1760)

Italský basista.⁴² Jeho pěvecká kariéra začala v Itálii, kde v letech 1792–1794 účinkoval v řadě italských divadel.⁴³ V období 1794–1807 byl angažován v *Dvorním divadle* ve Vídni,⁴⁴ ale v letech 1797–1800 je uváděn též jako *buffo* bas⁴⁵ v Guardasoniho operní společnosti v Praze. Četná libreta svědčí o tom, že v době svého následného vídeňského působení často hostoval v Itálii, nezřídka po boku svého bratra, také basisty, Carla Angrisani.⁴⁶

BASSI, LUIGI

(1766 Pesaro v Itálii – 1825 Drážďany)

Barytonista, později režisér. Luigi Bassi byl jedním z hlavních pilířů Guardasoniho operní společnosti. Na pódiu byl prakticky od malička (poprvé vystoupil v Pesaru 1779, dále ve Ferrare, Římě, Bologni a Florencii). Již v roce 1782 se stal členem pražské italské operní společnosti a působil zde (nejprve pod vedením Bondiniho, poté Guardasoniho) až do jejího rozpuštění v roce 1806. Účastnil se také sezónních angažmá celé společnosti v Lipsku (1783–4, 1786, 1792–3) a v letech 1789–1791 působil s Guardasonim ve Varšavě.

V roce 1806 vstoupil do služeb knížete Josefa Františka Maxmiliána Lobkowitzze, přestěhoval se do Vídně a příležitostně vystupoval ve vídeňském *Dvorním divadle*. Roku 1814 se vrátil do Prahy a nadále občasně zpíval ve *Stavovském divadle* pod vedením Carla Marii Webera (1786–1826).

V roce 1815 se zhostil postu režiséra italské opery v Drážďanech, ale některých představení se účastnil i jako zpěvák. V divadle zůstal aktivní i později jako herec.

Specialitou Luigi Bassiho byly komické role, ale velký úspěch měl i ve vážných charakterních rolích, a to nejen díky svému pěveckému a hereckému nadání, ale i krásnému vzhledu. Bassi byl miláčkem publika a jeho přirozenost, vytříbený vkus i skvělé využití hlasu chválila kritika. Jeho vynikající herecký talent, zvláště pak strhující komika a improvizáčnické schopnosti, stejně jako dobrá pěvecká technika mu zajišťovaly trvalou přízeň obecnosti a i v dobách, kdy jeho hlas ztrácel na síle a barvě.

⁴² Jeho starší bratr Carlo Angrisani (ca 1765 Reggio Emilia – 1826) byl také basista. Vystupoval v řadě italských měst v letech 1784–1794 (SARTORI), v letech 1794–1806 byl členem italské dvorní opery ve Vídni. Po návratu do Itálie účinkoval např. v divadle *La Scala* v Miláně nebo ve Veroně a Vicenze. V sezóně 1816–1817 debutoval v *Královském divadle* v Londýně. V letech 1825–1826 podnikl turné po severní Americe a vystoupil v tamních prvních provedení *Dona Giovanniho* a dalších oper.

⁴³ Role ve Veroně, Mestre, Turíně, Florencii a Pavii dokládá SARTORI.

⁴⁴ *Katalog der Portrait-Sammlung der k. u. k. General-Intendanz der k.k. Hoftheater*. Wien: A. W. Kunast, 1892, 2. Abt., 4. Gruppe, s. 415

⁴⁵ Je jmenován jako první (1797, 1799) nebo druhý basista (1798) pro komické role. (VERTI1286/108, 1335/118, 1388/111). TEUBER (s. 344) ho uvádí v roce 1799 jako basistu pro vážné role. V roce 1800 ho uvádí AmZ jen obecně ve výčtu zpěváků opery (AmZ, 1800, 2. Jg., No. 31, s. 539). Není jasné, kdy přesně se vrátil do Vídně, protože pro roky 1801 a 1802 nejsou k dispozici záznamy o personálu pražské opery.

⁴⁶ *Library of Congress. Albert Schatz Collection* [online]. Dostupné z: <https://www.loc.gov/collections/albert-schatz/>

Bassi se zapsal do světových dějin opery jako první Don Giovanni v pražské premiéře opery roku 1787 pod taktovkou Mozarta. Ztvárnil ale také hraběte Almavivu v prvním pražském provedení *Figarovy svatby* o rok dříve a vystoupil též jako Leporello v opeře *Donu Giovanni* nebo Guglielmo v *Così fan tutte*. Proslul v roli Axura ve stejnojmenné Salieriho opeře nebo v roli krále Teodora v opeře se stejným názvem od Giovanniho Paisiella.⁴⁷

CAMPI, ANTONIA (ROZ. MIKLASZEWICÓWNA-LEONOWICZ)

(1773 Lublin, Polsko – 1822 Mnichov)

Sopranistka. Jedna z největších hvězd Guardasoniho pražské italské opery. Do souboru vstoupila v době Guardasoniho působení ve Varšavě, kde byla již tehdy dvorní zpěvačkou polského krále. V roce 1791 pak s Guardasoniho souborem přešla do Prahy. Zde se provdala za basistu Gaetana Campiho, též stálého člena souboru. Nejprve se střídala v roli primadony se slavnou Margarethe Danzi, poté ovládla koloraturní role *opere serie* jako první dáma souboru. V roce 1801 se stala přední interpretkou *Divadla na Vídeňce*, od roku 1804 pak i vídeňské dvorní opery. Vedle toho byla často zvána k hostování na jiných scénách a pořádala koncertní turné. Byla vysoce ceněnou interpretkou Mozartových postav (Královna noci v *Kouzelné flétně*, Donna Anna v opeře *Don Giovanni*, Fiordiligi v *Così fan tutte*).

Velký obdiv sklízel její pohyblivý hlas mimořádného rozsahu a bravurní technika. Přes příležitostnou kritiku⁴⁸ jisté herecké strnulosti a přílišného zdobení, byla považována za jednu z největších zpěvaček své doby, její jméno bylo v roce 1859 zapsáno na oponu Novoměstského divadla v Praze spolu s dalšími 21 nejvýznamnějšími osobnostmi tehdejšího divadelního umění.⁴⁹

CAMPI, GAETANO

(1760 Milano – 1826)

Basista, jehož kariéru počínajíc rokem 1782 dokládá řada operních libret z italských inscenací.⁵⁰ V Guardasoniho operní společnosti působil v letech 1788–1799. Jeho doménou byly komické role staříků, podivínů a pedantů. V pražské premiéře Mozartovy opery *La clemenza di Tito* v roce 1791 zpíval roli Publia.

CANNABICH, AUGUSTA ELISABETH (TÉŽ CANABICH, PROVDANÁ DEWECHY)

(1774 Mannheim – 1805)

Zpěvačka, klavíristka. Dcera slavného mannheimského kapelníka Christiana Cannabicha, sestra jeho následovníka na postu ředitele Královské dvorní kapely v Mnichově Karla Cannabicha (1771-1806), mladší sestra krásné Mozartovy studentky Rosy Cannabich (provdané Schulz), jíž Mozart věnoval jednu klavírní sonátu, švagrová sopranistky Josephine Cannabich, roz. Woralek (1781–1830). Roku 1793

⁴⁷ SD, GROVE, TEUBER.

⁴⁸ AmZ, 1800, 2. Jg., No. 31, sl. 537–538.

⁴⁹ SD, TEUBER.

⁵⁰ SARTORI.

získala stipendium na studium v Itálii od bavorského kurfiřta Karla Theodora již jako dvorní zpěvačka na mnichovském dvoře. V Praze působila v italské opeře u Guardasoniho v roce 1796 a začátkem roku 1797, ale možná zde její angažmá začalo již dříve. V Praze se provdala za advokáta Jakoba Dewechy.⁵¹

V roce 1800 ji pisatel AmZ jmenuje ve výčtu nejlepších českých zpěvaček hned za slavnou Josephou Dusček/Josefínou Duškovou a uvádí, že také mistrně hraje na klavír.⁵²

Elisabeth Cannabich bývá často zaměňována se svou sestrou Rosou nebo švagrovou Josefou.⁵³ Všechny tři byly totiž zpěvačky a klavíristky. Rösler má ve svém soupisu nepochybně na mysli Elisabeth Cannabich. (V roce 1796 ji celým jménem uvádí Verti,⁵⁴ v AeJ⁵⁵ je zmiňována jako slečna Can(n)abich nebo slečna Elise Can(n)abich.)

Josefa se vdala až roku 1798; v době kdy Rösler psal pro zpěvačku Cannabich své arie, se tedy Josefa ještě jmenovala Woralek.

CARAVOGLIA-SANDRINI, (MARIA) LUIGIA (1782 nebo 1781–1869 Drážďany)

Sopranistka a pozdější profesorka zpěvu na konzervatoři v Praze byla miláčkem zdejšího publika. Byla dcerou mezinárodně proslulé zpěvačky Marie Eleonory Balconi-Caravoglia (1760–1821). Vystupovala již jako dítě a do Guardasoniho souboru přišla roku 1802 jako zkušená zpěvačka, která měla za sebou řadu angažmá v severní Itálii. V Praze se provdala za hobojobého virtuosa Paola Sandriniho. Když byla italská opera po smrti Guardasoniho roku 1807 rozpuštěna, přestoupila k německé opeře ve Stavovském divadle. Roku 1808 odešla do drážďanské dvorní opery, kde řadu let působila pod vedením kapelníka Morlacchiho. Často také vystupovala koncertně a v Praze později několikrát hostovala. Roku 1832 se vrátila do Prahy a učila zde na konzervatoři (do r. 1835).

Nadšení publika i kritiky vyvolávala její čistá intonace, neobyčejná bravura, s jakou zpívala koloratury, i její dramatický talent. Přestože kulhala, nikdy tento fakt nebyl zmíněn jako nedostatek, který by snižoval její strhující jevištní výkony. Mezi její slavné role patřila Zuzanka ve *Figarovi*, Julia ve Spontiniho *Le Vestale* nebo Didone v opeře *Didone abbandonata* od C. G. Reissigera, kterou roku 1824 zpívala pod taktovkou C. M. Webera. Ferdinando Paer pro ni napsal roli Sophie v opeře *Sargino* (1804).

⁵¹ Beck, Rudolf L. Geschichte Und Genealogie Der Hofmusikerfamilie Cannabich 1707-1806 [online]. *Archiv Für Musikwissenschaft*, vol. 34, no. 4, 1977, s. 298–309. [cit. 30.6.2019]. Dostupné z JSTOR: www.jstor.org/stable/930662

⁵² „Třebaže není rodilou Češkou, mohou ji Čechy, díky všeobecné oblibě, kterou si zde získala svým angažmá v opeře a sňatku do místní rodiny, nazývat naše.“

Ueber den Zustand der Musik in Böhmen/O stavu hudby v Čechách. AmZ, 1800, 2. Jg., No. 30, sl. 513.

⁵³ Josephine Ca(n)abich, též Josepha, roz. Woralek, (1781 Brno – 1830 Altdorf u Norimberka) byla sopranistka, klavíristka a herečka. 1798 se provdala za ředitele *Královské dvorní kapely* v Mnichově Karla Cannabicha (1771-1806, syna slavného mannheimského kapelníka Christiana Cannabicha) a v letech 1800-1817 působila jako operní a koncertní zpěvačka v Mnichově. Roku 1807 ze zdravotních důvodů odešla z divadla a roku 1810 se tamtéž vrátila jako herečka. Po smrti svého manžela se provdala za hraběte Isenburg-Birstein.

„Cannabich, Josepha“. In: Weber-Gesamtausgabe [online]. Dostupné z: <http://weber-gesamtausgabe.de/A000261>

⁵⁴ VERTI, 1240/80.

⁵⁵ V březnovém přehledu představení v Nosticově divadle dne 17. 3. uvedeno benefiční představení pro slečnu Elise Cannabich. (AeJ, 1797, 5. Band, s. 201.)

CLAM-GALLAS, Christian Christoph / Kristián Kryštof
(1771 Prag – 1838 Praha)

Český šlechtic, nejvyšší maršálek Českého království a předseda *Společnosti vlasteneckých přátel umění* (*Gesellschaft patriotischer Kunstfreunde*), *Společnosti přátel církevní hudby* (*Verein der Kunstfreunde für Kirchenmusik in Böhmen*) a spoluzakladatel *Jednoty pro zvelebení hudby v Čechách* (*Verein zur Beförderung der Tonkunst in Böhmen*). Stejně jako jeho otec Christian Philip / Kristián Filip (1748–1805) byl velkým podporovatelem umění.

Sám byl vynikající klavírista a byl výtvarně nadaný. Roku 1797 se oženil s hraběnkou Josefinou Karolínou Clary-Aldringen, též výbornou klavíristkou a zpěvačkou. V jejich pražském paláci měli soukromé divadlo, kde se hrála opera v orchestrálním obsazení i divadlo. Často se zde také konaly hudební sešlosti, akademie a koncerty.

1812–1827 se zde pořádala dobročinná představení ve prospěch ústavu pro nemocné milosrdných bratří a jeptišek Řádu sv. Alžběty. Jejich hlavní organizátorkou byla, vedle hraběnky Šlikové a hraběte Fridricha Clam-Gallase (bratr hraběte Kristiána), hraběnka Josephine/Josefína Clam-Gallas. S inscenacemi pomáhali i profesionálové, mezi jinými i slavný ředitel Stavovského divadla Carl Liebich (Guardasoniho nástupce ve vedení divadla). Aktivní aktéři byli pak příslušníci vysoké šlechty, mezi nimi i vynikající sopranistka Marie Aloisie neboli Louise Auerspergová (roz. Clam-Gallas, sestra hraběte Kristiana). Veškeré náklady nesl hrabě Clam-Gallas.

Manželé Clam-Gallasovi pořádali též koncerty i divadelní představení na svých rodových panstvích v Libverdě, Liberci a Frýdlantě.⁵⁶

CODECASA, CHATILLON, GIOVANNA (TÉŽ CHATIGLION)
(Vystupovala v letech 1790–1815.)

Sopranistka. Po odchodu Teresy Strinasacchi v červenci 1797 zaujala u Guardasoniho operní společnosti post první dámy v komickém žánru.⁵⁷ Od roku 1790 dokládají její bohatou kariéru tištěná libreta z Corfu, Monzy, Bergama, Sanpierrezy, Milána, Verony, Mestre, Neapoli (1792–1796) a Florencie. Po angažmá v Praze znovu účinkovala v Itálii (Milán, Benátky, Terst, Modena).⁵⁸

⁵⁶ Srov. SVOBODA, Milan a kol. *Kristián Kryštof hrabě Clam-Gallas: Stručná biografie*. Liberec: Technická univerzita v Liberci, 2012.

⁵⁷ V Praze debutovala v Paisiellově opeře *Nina, la pazza per Amore* spolu s tenoristou Vincenzem Zardim 5. července 1797. (AeJ, 1797, 8. Band, s. 206.)
V letech 1797–1798 ve Vertiho přehledech jako *prima donna buffa* pražské Guardasoniho opery. (VERTI, 1286/108, 1335/117).

⁵⁸ SARTORI. Řada libret též online. In: *Library of Congress. Albert Schatz Collection*. Dostupné z: <https://www.loc.gov/search/?fa=contributor:codecasa,+giovanna>

DEFRANCESCHI, CARLO PROSPERO

(tvořil cca 1796–1800)

O Defranceschiho životě je známo jen velmi málo. V Praze spolupracoval s Guardasonim na překladu a úpravě několika německých oper do italštiny. Dle titulní strany jeho libreta k opeře *Il principe d'Itaca*⁵⁹ z roku 1797 (překlad Schikanederova *Der Königssohn aus Ithaca*, uvedeného roku 1795 ve Vídni s hudbou Franze Antona Hoffmeistera) byl tehdy studentem práv a pro Guardasoniho již upravil opery *Amor e Psiche* (Pasticcio podle opery Petera von Wintera na libreto Carla Friedricha Mühclera, hudbu k mnoha novým číslům komponoval Rösler) a *Il sacrificio interrotto* (*Das unterbrochene Opferfest*, hudba Peter von Winter, libreto Franz Xaver Huber). V roce 1797 ho Verti uvádí jako divadelního básníka Guardasoniho pražské opery.

V roce 1798 odešel do Vídně,⁶⁰ kde spolupracoval s Ferdinandem Paërem/Paerem (*Il morto vivo*, 1799) a Antoniem Salierim, pro něhož napsal libreta k operám *Falstaff, ossia Le tre burle* (založeném na Shakespearově hře *Veselé paničky Windsorské*, premiéra Vídeň roku 1799), *Angiolina* (předloha Johnsonova *Epicoena*, Vídeň 1800) a *Cesare in Farmacusa* (dle Plutarcha, Vídeň 1800).⁶¹ Pro Röslera napsal Defranceschi libreto k opeře *La Pace di Klentsch* (RK 14), provedené v Praze roku 1797 nebo v prvních měsících roku 1798.⁶²

DOLLIANI, THERESE (TÉŽ DOLIANI, DOLIAGNY)

Německá sopranistka⁶³, dle AmZ pocházela z Lipska.⁶⁴ V říjnu 1796 poprvé vystoupila u Guardasoniho operní společnosti, v následujícím roce ji *Allgemeines europäisches Journal* jmenuje jako druhou sopranistku tohoto ansámblu⁶⁵ a působila zde i v roce následujícím.⁶⁶

V letech 1799–1800 zpívala po boku slavné Angeliky Catalani v divadle *La Fenice* v Benátkách,⁶⁷ také v Anconě, Maceratě a Senigallie.⁶⁸ Později se provdala za markýze Caradoriho v Římě.⁶⁹

⁵⁹ *Il principe d'Itaca*. Praga: Diesbach, 1797.

⁶⁰ Defranceschiho dopisy z ledna, června a července 1798 baronovi de Puteani a Piattolimu. Polská akademie věd, vědecké centrum v Římě. Piattoliho archiv. Inv. č. AR PAN 330A, 330B, 330C. (Dostupné online z: <http://piattoli-archives.eu>).

⁶¹ BAUMAN, Thomas. „Defranceschi, Carlo Prospero“. GROVE. [cit. 2019-06-24]. Dostupné z <https://www.oxfordmusiconline.com/grovemusic/view/10.1093/gmo/9781561592630.001.0001/omo-9781561592630-e-5000005167>

⁶² VERTI, 1286/109.

⁶³ V přehledu pražského listopadového programu 1797 poznamenává u koncertu dne 10. 11. ve prospěch slečny Doliagny pisatel AeJ (1797, 11. Band, s. 193): „... tak dobrá zpěvačka, a tak hezká německá dívka! ... kéž by se věnovala německému divadlu, kde je dobrých a cituplných zpěváků tak málo ...“

⁶⁴ AmZ, 1820, 22 Jg., No. 42, sl. 707.

⁶⁵ AeJ, 1797, 2. Band, s. 185.

⁶⁶ VERTI, s. 1286/108.

⁶⁷ FELDMAN, Martha. *Opera and Sovereignty: Transforming Myths in Eighteenth-Century Italy*. University of Chicago Press, 2007, s. 396.

⁶⁸ SARTORI.

⁶⁹ *Vaterländische Blätter für den österreichischen Kaiserstaat*. Wien: Anton Strauss, 1817, 1. Band, No. 34, s. 284.

GUARDASONI, Domenico

(cca. 1731 Modena – 1806 Vídeň)

Impresárió, režisér, zpěvák. Guardasoniho kariéra virtuózního tenoristy je poprvé doložena v Bologni roku 1762. V následujících letech vystupoval ve Florencii a v Benátkách. Roku 1764 se stal členem nově založené Bustelliho společnosti. Zpíval i na jejich zahajovacím koncertě v Divadle v Kotcích, které se stalo jejich domovskou scénou na dalších 15 let. Část sezóny společnost hostovala v Karlových Varech (léto 1765), Drážďanech a Lipsku (od 1765), jezdila též do Braunschweigu a Hamburku.

Po smrti Giuseppe Bustelliho (1731–1781) přebírá vedení společnosti vynikající zpěvák a manažer Pasquale Bondini (1737–1789) a italská operní společnost pokračuje ve své činnosti v Thunovském paláci na Malé Straně, kde Bondini Guardasoniho angažuje též jako režiséra a zástupce impresária. Když po dostavbě Hraběcího Nosticova divadla v roce 1783 začíná Bondiniho společnost působit i na tamní scéně, předává Bondini postupně řadu povinností na Guardasoniho a ten se stává roku 1788 i formálně jejím ředitelem. Roku 1791 se stává hlavním nájemcem Nosticova divadla, a když divadlo v sezóně 1798/1799 odkoupí české stavy, také prvním ředitelem Stavovského divadla, kde působí až do své smrti roku 1806.

Do vedení společnosti italských virtuosů s vynikající pověstí se tak v roce 1788 dostává muž s bohatými pěveckými a divadelními zkušenostmi (vedle angažmá u Bustelliho působil také v sezóně 1772/1773 v souboru Vídeňského dvora, roku 1774 ve společnosti J. Kurtze ve Varšavě, v roce 1779 vystupoval na festivalu v Benátkách) i se skvělými manažerskými schopnostmi.

Guardasoni se přímo zasloužil o úspěšná provedení Mozartových oper v Praze (včetně prvního pražského provedení *Figarovy svatby* roku 1786 a premiéry *Dona Giovanniho* 29. 10. 1787). Už jako impresárió uvedl též *Dona Giovanniho* poprvé mimo Prahu (1. 6. 1788 v Lipsku) a angažoval Mozarta pro kompozici opery *La clemenza di Tito*, objednané českými stavy pro korunovaci císaře Leopolda II. českým králem, jejíž nastudování a uvedení 6. 9. 1791 Mozart osobně řídil.

Guardasoni si dokázal udržet přízeň pražského publika i v době, kdy dlouhodobá obliba italské opery začala klesat. Na konci 18. století uvedl řadu populárních německých zpěvoher v přepracované italské verzi. Na jeho objednávku tak vznikla např. italská verze Mozartovy *Kouzelné flétny* (*Il flauto magico* v adaptaci Scipione Piattoliho),⁷⁰ další Schikanederův text tentokrát na hudbu Hoffmeisterovu byl přepracován Carlem Prosperem Defranceschi a uveden jako *Il principe d'Itaca* (1797). Defranceschi také pro Guardasoniho upravil Winterovy opery *Das unterbrochene Opferfest* (*Il sacrificio interrotto*, 1796) a operu *Psyche* (*Amore e Psiche*, 1797).⁷¹ Za Guardasoniho působení byla v divadle vedle německých produkcí také pravidelně uváděna divácky úspěšná nedělní představení v češtině.

Když 14. 6. 1806 neočekávaně zemřel na cestě do Vídně, přežila ho jeho společnost jen o 10 měsíců. S jeho nástupcem ve funkci ředitele Karlem Liebichem (1773-1822) se Stavovské divadlo stalo německou scénou.⁷²

⁷⁰ Srov. Woodfield, Ian. *Performing Operas for Mozart: Impresarios, Singers and Troupes*. Cambridge University Press, 2012, s. 197.

⁷¹ Srov. RR, s. 6–11. Na hudební adaptaci opery *Psyche* se významně podílel Johann Joseph Rösler.

⁷² Srov. JAKUBCOVÁ, Alena. „Guardasoni, Domenico“. In: SD, s. 208–212.

KUCHARZ, JOHANN BAPTIST/JAN KŘTITEL KUCHARŽ
(1751 Choteč – 1829 Praha)

Varhaník, cembalista a hudební skladatel. Studoval na jezuitských gymnáziích v Hradci Králové a v Jičíně. Byl žákem varhaníka Josefa Segera. Od roku 1772 působil jako varhaník v kostele sv. Jindřicha v Praze a také učil hudbu v pražských šlechtických rodinách. Byl Röslerovým předchůdcem na místě kapelníka a *meastra al cembalo* u Bondiniho poté Guardasoniho operní společnosti. S divadelním orchestrem hrál v době, kdy se v Praze poprvé uváděly Mozartovy opery. Pro opery *Figarova svatba*, *Don Giovanni* i *Così fan tutte* vypracoval klavírní výtah, zažil také uvedení *La Clemenza di Tito*.⁷³

V roce 1790 se stal též varhaníkem ve Strahovském klášteře. Kuchař je autorem řady varhanních skladeb, ale také baletů a oper. Byl jedním z hlavních iniciátorů založení *Jednoty umělců hudebních/Tonkünstler Wittwen und Waisen Societät*, profesní hudební organizace pro zajištění rodin hudebníků.

Pisatel AmZ ho v roce 1800 charakterizuje jako nejlepšího pražského varhaníka s excelentní znalostí generálbasu a oblíbeného učitele hry na harmoniku i na klavír, který je navíc osvícený a charakterní člověk.⁷⁴

PIATTOLI, SCIPIONE
(1749 Florencie – 1809 Altenburg)

Katolický kněz, spisovatel, pedagog, politický aktivista, významná osobnost polského osvícenství. Po desetiletém působení na univerzitě v Modeně emigroval do Polsko-litevské unie a zde (později v královských službách) působil jako mediátor mezi králem a reformní stranou. Do polských dějin vstoupil jako spoluvůrce Ústavy ze 3. května 1791 a i po jejím neúspěchu působil v polských diplomatických službách, ale po porážce Kościuszkova povstání musel emigrovat. V letech 1794–1800 byl vězněn Rakušany, nejprve v Josefově, od r. 1795 v Praze.

Propuštěn byl patrně díky vlivu polského knížete Czartoryského, pozdějšího ruského ministra zahraničí (s nímž následně v ruských službách spolupracoval), a kuronské vévodkyně Dorothey von Medem, na jejímž dvoře působil jako vychovatel a důvěrný rádce.

Piattoli se stal předlohou postavy Abbé Moria v románu *Vojna a mír* Lva Nikolajeviče Tolstého. Piattoli napsal pro Röslera dvě libreta a dle Iana Woodfielda je také autorem italského překladu Mozartovy *Kouzelné flétny*.⁷⁵

Srov. VOLEK, Tomislav. „Guardasoni, Domenico“. In: GROVE.

Srov. TEUBER, s. 260–276, 321–371.

⁷³ TEUBER, wikipedie.

⁷⁴ AmZ, 1800, 2. Jg., No. 29, sl. 502.

⁷⁵ WOODFIELD, Ian. *Performing Operas for Mozart: Impresarios, Singers and Troupes*. Cambridge University Press, 2012, s. 200.

PONZIANI, FELICE (TÉŽ PONZANI)

Buffo bas. Jedna z velkých pěveckých hvězd pražského operního divadla své doby. Jeho fantastická kariéra v severní Itálii je zdokumentována již od roku 1778.⁷⁶ V devadesátých letech často vystupoval ve Vídni. V Praze zpíval Ponziani poprvé roku 1782 a proslavil se zde v roli Figara roku 1786. Ztvárnil zde také prvního Leporela s takovým humorem a komediálním talentem, že si získal srdce publika i kritiky. Do Prahy se vrátil znovu roku 1800 a působil zde nejméně do roku 1802.⁷⁷

STRINASACHI, TERESA (TÉŽ STRINA SACCHI, STRINASACHI, STRENASACHI)

(1764 Ostiglia v Itálii) – 1838 Londýn nebo Itálie)

Sopranistka, vynikající interpretka komických rolí. V letech 1793–1797 členka Guardasoniho italského souboru v pražském Nosticově divadle. Nejprve jako *seconda donna* (po boku Antonie Campi a Elisabeth Cannabich), později *prima donna*. Když přišla do Prahy, měla za sebou již řadu úspěchů v Itálii, především v *buffo* rolích (Mantova, Chioggia, Treviso, Udine, Padova, Florencie, Voltera).

Její kariéra pokračovala hvězdnými angažmá v žánru komické opery v Itálii (Benátky, Verona, Vicenza, Udine, Padova). V letech 1801–1805 sklízela skvělé kritiky v Paříži. Roku 1806 zpívala ve *Scale* v Miláně, následující rok v divadle *La Fenice* v Benátkách. V letech 1808–1809 působila jako *prima buffa* v italské opeře v Amsterdamu. Po návratu do Itálie působila opět v Padově a ve Florencii, ještě roku 1816 hostovala v Paříži, roku 1823 v Londýně a roku 1830 v Padově.

Kritika chválila vedle jejího krásného pružného hlasu také její skvělé herecké schopnosti, šarm a přirozenost. Teresa Strinasacchi patřila k největším pěveckým hvězdám komické opery své doby.⁷⁸

ZARDI, VINCENZO

(vystupoval v letech 1794–1803)

Tenorista Vincenzo Zardi vystoupil v Praze u Guardasoniho poprvé v červenci 1797⁷⁹ a působil zde jako *primo mezzo carattere* (spolu s Luigim Benedettim) a zpěvák opery *buffo* do jara 1798.⁸⁰ Jeho pražskému angažmá předcházely vystoupení v Itálii (1794 v Padově, a dále v Korfu, Gorizii, Lublani, Benátkách, Udine), kam se též vrátil. (Angažmá v Udine, ve Ferraře, Florencii a Benátkách). Řada tištěných libret ukazuje na působení v Miláně v letech 1803–1804.⁸¹

⁷⁶ SARTORI.

⁷⁷ „Ponzani, Felice“. In: Operissimo [online]. Dostupné z: <https://hosting.operissimo.com/triboni/exec?method=com.operissimo.artist.webDisplay&id=ffcyoieagxaaaaabfack&xsl=webDisplay&searchStr=Felice%20Ponzian>

⁷⁸ SD, GROVE.

⁷⁹ AeJ, 1797, 8. Ban), s. 206.

⁸⁰ VERTI, 1286/108.

⁸¹ Řada libret online. Dostupné z *Library of Congress. Albert Schatz Collection*: <https://www.loc.gov/search/?in=&q=Zardi%2C+Vincenzo&new=true&st=>

NEJČASTĚJI CITOVANÉ PRAMENY

- RR Gius. Rsr. [Rösler]. *Repertorio del tutte le mie composizioni incominciando dall'anno 1796. Parte prima*. Wien, Gesellschaft der Musikfreunde in Wien, Archiv (A-Wgm). Sig. 1248/34. [Autograf].
Basel, Musikakademie der Stadt Basel, Vera Oeri-Bibliothek (CH-Bm). Sig. MAB F 5095. [Faksimile, neznámé místo, vydavatel a rok vydání].
- MB Nachricht vom Leben und den Werken des Tonsetzers Joseph Rösler. *Monatsbericht der Gesellschaft der Musikfreunde*. Wien: Gesellschaft der Musikfreunde des Österreichischen Kaiserstaates, 1829, roč. 1, s. 38–43.
- RK Komentovaná edice Röslerova *Repertorio del tutte le mie composizioni* (RR), která je součástí této práce a bude zveřejněna na konci tohoto projektu. Jednotlivé záznamy byly pro usnadnění orientace v Röslerově rozsáhlém repertoáru očíslovány a okomentovány a odkazují na ně čísla RK 1, RK 2 atd.

Slovníky z 18. století (chronologicky)

- GERBER GERBER, Ernst Ludwig. *Neues historisch-biographisches Lexikon der Tonkünstler, ... Dritter Theil. K.–R.* Leipzig: A. Kühnel, 1813, s. 899–900.
- DLABACZ DLABAČ, Gottfried Johann. *Allgemeines historisches Künstler-Lexikon für Böhmen und zum Theil auch für Mähren und Schlesien. Zweiter Band, J–R.* Prag: Gottlieb Haase, 1815, s. 588.
- ÖNE GRÄFFER und CZIKANN. *Oesterreichische National-Encyklopädie ... Bd. 4 (N bis Sedria)*. Wien: In Commission der Friedr. Beck'schen Universität–Buchhandlung, 1836, s. 402.
- SCHILING SCHILING, Gustav. *Encyclopädie [!] der gesamten musikalischen Wissenschaften oder Universal-Lexicon der Tonkunst. Sechster Band. Riesenharfe bis Zyka*. Stuttgart: Franz Heinrich Köhler, 1838, s. 65–66.
- GATHY GATHY, August. *Musikalisches Conversations-Lexikon: Encyklopädie der gesamten Musik-Wissenschaft für Künstler, Kunstfreunde und Gebildete*. Hamburg: Niemeyer, 1840, s. 385.
- FÉTIS FÉTIS, François-Joseph. *Biographie universelle des musiciens et bibliographie générale de la musique: Na–Ry. Tome septième*. Bruxells: Meline, Cans et C., 1841, s. 455–456.
- GASSNER GASSNER, F. S. Dr. *Universal-Lexikon der Tonkunst: Neue Handausgabe in einem Bande*. Stuttgart: Franz Köhler, 1849, s. 732.
- MEYER MEYER, J. *Das große Conversations-Lexikon für die gebildeten ... Zweite Abtheilung ... Sechster Band*. Robetta–Sandstein. Hildburghausen: Bibliographisches Institut, 1851, s. 98.

- BERNSDORF BERNSDORF, Eduard. *Neues Universal-Lexikon der Tonkunst: ... Dritter Band*. Offenbach: Johann André, 1861, s. 361.
- RIEGER RIEGER, František, Ladislav, ed. *Slovník naučný: Díl sedmý. R–Ržew*. Praha: I. L. Kober, 1868, s. 581.
- PAUL PAUL, Oscar. *Handlexikon der Tonkunst. Zweiter Band. L – Z, Nachtrag*. Leipzig: Heinrich Schmidt, 1873, s. 351.
- WURZBACH WURZBACH, Constant von. *Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich: ... Sechszwanzigster Teil Rhedey – Rosenauer und Nachträge (VI. Folge)*. Wien: Druck und Verlag der k. k. Hof- und Staatsdruckerei, 1874, s. 242–244.
- MENDEL MENDEL-REISSMANN. *Musikalisches Conversations-Lexikon: Eine Encyclopädie der gesammten musikalischen Wissenschaften. Für Gebildete aller Stände. Achter Band*. Berlin: Robert Oppenheim, 1877, s. 385.

Periodika

- AeJ TRASSLER, Joseph Georg, ed. *Allgemeines europäisches Journal*. Brünn: J. G. Trassler, 1796–1798.
- AmZ ROCHLITZ, Friedrich, ed. *Allgemeine musikalische Zeitung*. Leipzig: Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1798–1818.
- HÄRTEL, Gottfried Christoph. *Allgemeine musikalische Zeitung*. Leipzig: Breitkopf und Härtel, Leipzig, 1819–1827.

Další prameny (abecedně)

- SD JAKUBCOVÁ, Alena, ed. *Starší divadlo v českých zemích do konce 18. století. Osobnosti a díla*. Praha: Divadelní ústav – Academia, 2007.
- GROVE *Grove Music Online* [online]. Oxford University Press, 2001. <https://www.oxfordmusiconline.com/> (cit. 30.07.2019).
- MGG LÜTTEKEN, Laurenz, ed. *MGG Online: Die Musik in Geschichte und Gegenwart* [online]. Kassel, Stuttgart, New York: 2005, online 2016. <https://www.mgg-online.com/> (cit. 30.07.2019).
- SARTORI SARTORI, Claudio. *I libretti italiani a stampa dalle origini al 1800: Catalogo analitico con 16 indici*. Cuneo: Bertola & Locatelli Editori, 1990–1994.
- TEUBER TEUBER, Oscar. *Geschichte des Prager Theaters. Von den Anfängen des Schauspielwesens bis auf die neueste Zeit. 2. Teil*. Prag: A. Haase, 1885.
- VERTI VERTI, Roberto, ed. *Un almanacco drammatico: l'indice de' teatrali spettacoli 1764-1823. Vol. 2*. Pesaro: Fondazione Rossini, 1996.